



WAT IS DAT NU WEER?

Zomernest in de top van een moerascipres (Schoondijke, 2018) dat vanaf de grond totaal onzichtbaar was.
Foto: Opname drone NVWA.

Skippyballen in boomkruinen ...

AUTEURS: THEO ZEEGERS, DAAN DRUKKER, EIS KENNISCENTRUM INSECTEN

Met name in de zuidelijke provincies kunnen in de wintermaanden hoog in de boom grote ballen waargenomen worden. En dan bedoelen we niet eksternesten of heksenbezems, maar nesten van de Aziatische hoornaar (*Vespa velutina nigrithorax*). De nesten van deze wespen hangen in de regel ongeveer 1,5 m onder de kruin van hoge bomen en kunnen tot 90 cm in doorsnede zijn. De Aziatische hoornaar is een invasieve exoot die vanuit Frankrijk naar het noorden oprukt; op dit moment zijn ze nog erg zeldzaam in ons land. In dit artikel bespreken we de biologie en het voorkomen van de Aziatische hoornaar in Nederland.



Nesten van Aziatische hoornaar kunnen erg groot worden (hier na bestrijding).

Hoornaars in Noordwest-Europa

Oorspronkelijk kwam er in Nederland en omliggende landen slechts één soort hoornaar voor: de Europese hoornaar (*Vespa crabro*). Dit is een geel-rode grote (werkster) tot zeer grote (koninginnen) wesp. De Aziatische hoornaar is een zwart-gele, grote wesp maar is aanzienlijk kleiner dan de Europese hoornaar. De kop en het borststuk zijn geheel zwart, zonder rood, de poten zijn zwart met opvallend gele tarsen. Met enige oplettendheid is de Aziatische hoornaar makkelijk te herkennen.

Hoornaars zijn net als de verwante gewone limonadewespen sociale dieren, met één koningin per volk. Volken worden in de loop van de zomer en herfst groot (meer dan duizend werksters), maar uiteindelijk overwintert alleen de koningin en sterft het volk in de late herfst uit. In het voorjaar wordt de koningin weer actief en begint ze met het bouwen van een nest, het zogenaamde primaire of voorjaarsnest. De bevruchte koningin legt daarin eieren, na een week of drie verschijnen daaruit de eerste werksters. De werksters gaan vervolgens jagen op insecten om daarmee de nieuwe larven te voeren. Op deze manier verschijnt iedere 3-4 weken een nieuwe generatie en groeit het volk steeds sneller. Ergens rond de zonnewende, afhankelijk van het verloop van het voorjaar, gaat het volk verhuizen naar het secundaire of zomernest. Dit zal de definitieve woning van het volk worden. Het volk groeit de hele nazomer door. In de late herfst, doorgaans pas in oktober, worden de nieuwe mannetjes en koninginnen geboren. Deze paren, de mannetjes sterven en de cirkel kan weer opnieuw beginnen.

Het volk groeit de hele nazomer door

Hoge nesten

De voorjaarsnesten van beide soorten hoornaars zitten op dezelfde plekken: vogelhuisjes, spouwmuren, carports en soortgelijke beschutte locaties. De Europese hoornaar verhuist in de zomer naar holle bomen en soortgelijke structuren (schoorstenen), de nesten zitten daarom vaak laag bij de grond. De Aziatische hoornaar verhuist juist naar boomkruinen, in de regel van hoge bomen, en maakt daar de bolvormige nesten die uiteindelijk tot skippyballen uitgroeien. Omdat de nesten in de regel zo hoog hangen, veroorzaakt de Aziatische hoornaar nauwelijks steekincidenten bij de mens. Omdat de nesten doorgaans hoog in bomen hangen, zijn ze voor hun grootte verbazingwekkend moeilijk te vinden in het gebladerde. Een kwart van de nesten is vanaf de grond niet zichtbaar, zelfs als je weet waar het nest hangt. Dergelijke nesten kunnen alleen met behulp van speciale technieken (drone met warmtecamera) opgespoord worden. Uiteraard worden de nesten veel makkelijker te vinden nadat de blaadjes van loofbomen gevallen zijn.



Bij uitzondering zit het nest hier in een 4 m lage peer (Dreischor, 2017).

De Aziatische hoornaar heeft geen duidelijke voorkeur voor een type boom om het nest in te bouwen, anders dan de hoogte. Nesten worden vrijwel zonder uitzondering gebouwd op 1,5 à 2 m onder de kruin, doorgaans van hoge bomen. Verder is er geen voorkeur voor boomsoort, soms worden ook naaldbomen gebruikt. Bij uitzondering zit het nest in lagere bomen (peer) of zelfs struiken (tot dusver nog niet in ons land) of spouwmuren.



Een kwart van de nesten is vanaf de grond niet zichtbaar, zelfs als je weet waar het nest hangt

Foto: EIS / D. Drukker



Foto: A. Klee

Dit nest ('s Gravendeel, 2021) is 'makkelijk te zien' vanaf de grond.

Enige afstand respecteren

De Aziatische hoornaar is nog ronduit zeldzaam in ons land. Na de eerste vondst in 2017 bij Dreischor zijn er minder dan twintig zomernesten in totaal gevonden, vooral in de drie zuidelijke provincies en in de regio Rijnmond. Geïsoleerde populaties zijn gevonden in Veenendaal (2020) en Meppel (2021) (nest niet gevonden). Gezien de zeldzaamheid van de Aziatische hoornaar en de gewoonte van de soort om zomernesten hoog in bomen te bouwen, is de kans om per ongeluk tegen een zomernest van een Aziatische hoornaar aan te lopen extreem klein. De soort is over het algemeen rustig in de omgang (tot dusver zijn in ons land alleen bestrijders gestoken) en het gif is niet wezenlijk anders dan dat van andere limonadewespen. Kom je evenwel binnen 1 m van het nest, dan treedt een extreem agressieve reactie op. Bij vermoeden van een nest van Aziatische hoornaar is het dus zaak enige afstand te respecteren, melding te doen van het vermoedelijke nest (liefst met foto op waarneming.nl of bij EIS Kenniscentrum Insecten) en de bestrijding over te laten aan professionals.

<https://www.eis-nederland.nl/aziatischehoornaar>

Als de blaadjes gevallen zijn, wordt het opsporen van het nest een stuk makkelijker.